

**PUOLUSTUSVOIMIEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON
VALVONTASUUNNITELMA 2021-2025,
PÄIVITYS VUODELLE 2024**

Sotilaslääketieteen keskus
Erityisasiantuntijayksikkö
Terveysuojelu- ja lääkintätiedustelusektori

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	2
2. TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA VALVONNAN YLEISET PERIAATTEET.....	3
2.1 Toimintaympäristö ja sen muutokset.....	3
2.2 Valvonnan henkilöstöresurssit.....	4
2.3 Valvontakohderekerit ja asiakirjat.....	6
2.4 Valvonnassa käytettävät laitteet, välineet ja menetelmät.....	6
2.5 Tarkastuksen sisältö, tarkastuskertomus ja tarkastukseen käytettävä aika.....	7
2.6 Etävalvonta.....	9
2.7 Valvonnasta perittävät maksut.....	10
2.8 Tukeutumislaboratoriot.....	10
2.9 Osaamisen ylläpito ja kehittäminen.....	10
3. VIRANOMAISVALVONNAN TOIMEENPANO YMPÄRISTÖTERVEYDEN OSA-ALUEILLA.....	11
3.1 Yleistä.....	11
3.2 Kohdekohtainen tarkastussuunnitelma ja näytteenotto.....	11
3.3 Valvonnan riskiperusteisuus ja tasapuolisuus.....	12
3.4 Sisäinen ja ulkoinen auditointi.....	12
4. SEURANTA JA RAPORTOINTI.....	12
4.1 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	12
5. PUOLUSTUSVOIMIEN ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA.....	13
5.1 Elintarvikevalvonnan valvontakohteet.....	13
5.2 Elintarvikevalvontakohteiden toimintatyyppikohtainen riskiluokitus ja tarkastustiheys.....	14
6. ELINTARVIKEVALVONNAN TOIMINTATYYPPIKOHTAINEN VALVONTATIHEYS JA VALVONNAN KOHDENTAMINEN.....	15
6.1 Elintarvikehuoneistojen kohdekohtainen valvontasuunnitelma vuosille 2021-2025.....	15
6.2 Painopistealueet.....	15
6.3 Kenttämuonituksen ja -vesihuollon turvallisuus.....	16
6.4 Elintarvikevalvonnan tilannekuvan ylläpito ja kehittäminen.....	17
6.5 Varuskuntaravintoloiden valvonta.....	17
6.6 Elintarvikevalvonnan valvontaprojektit.....	17
7. PUOLUSTUSVOIMIEN TERVEYDENSUOJELULAIN MUKAINEN VALVONTASUUNNITELMA.....	17

7.1 Puolustusvoimien terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet	18
7.2 Puolustusvoimien terveydensuojelulain mukaiset tarkastukset.....	18
8. TERVEYDENSUOJELULAIN MUKAISEN VALVONNAN VALVONTATIHEYS JA VALVONNAN KOHDENTAMINEN.....	19
8.1 Valvontakohdekohtainen valvontasuunnitelma ja tilannekuva.....	19
8.2 Valvontakohteiden riskiluokitus ja kohdekohtainen valvontatarpeen määrittely.....	20
8.3 Kenttävesihuollon valvonta	20
8.4 Terveydensuojelun valvontaprojektit vuonna 2024.....	20
9. ERITYISTILANTEISIIN VARAUTUMINEN	21
9.1 Ympäristöterveyden erityistilanteet.....	21
9.2. Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitys ja raportointi.....	22
10. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMAN VOIMASSAOLO JA PÄIVITTÄMINEN	22
11. LIITTEET.....	22

1. JOHDANTO

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilön ja väestön terveyden edistäminen sekä sairauksien ja muiden terveyshaittojen ehkäisy. Puolustusvoimissa (PV) ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on varmistaa ja edistää Puolustusvoimien palveluksessa olevien henkilöiden palvelusturvallisuutta kaikissa valmiustiloissa kotimaassa ja lisäksi ulkomailla sotilaallisessa kriisinhallinnassa ja sotilaallisissa harjoituksissa (KV/SOTKRIHA-toiminta).

Puolustusvoimat vastaa elintarvikelaissa (297/2021) ja terveydensuojelulaissa (763/1994) sille säädetyistä ympäristöterveydenhuollon viranomaistehtävistä. Lainsäädäntö edellyttää, että ympäristöterveydenhuollon toimivaltaisen viranomaisen tulee laatia toimintaansa koskeva riskiperusteinen valvontasuunnitelma.

Tässä Puolustusvoimien valvontasuunnitelmassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisesta ohjauksesta vastaavien keskusvirastojen: Ruokaviraston, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston

(Tukes) laatima ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020-2024. Lisäksi suunnitelmassa on otettu huomioon toimialakohtainen ohjeistus: Ruokaviraston julkaisema elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021-2024 sekä Valviran julkaisema valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020-2024 ja Ruokaviraston ja Valviran julkaisemat muut viranomaisvalvontaa koskevat ohjeet.

Puolustusvoimissa ympäristöterveydenhuollon viranomaisen tehtävistä vastaavat Pääesikunnassa PV:n ylilääkäri ja PV:n ylieläinlääkäri. PV:n ympäristöterveysvalvonnan tehtäviä hoitavat Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen (PVLOGL) alaisen Sotilaslääketieteen keskuksen (SOTLK) Erityisasiantuntijayksikön (ERTY) terveydensuojelu- ja lääkintätiedustelusektorin (TERVTIEDSE) eläinlääkärit.

PV:n ympäristöterveysvalvonnan järjestelyt, toimivalta ja vastuut on kuvattu hallinnollisissa määräyksissä PVHSMK-PE Elintarvikelain mukainen toiminta ja viranomaisvalvonta puolustusvoimissa, HL428 sekä PVHSMK-PE Terveystiedustelulain mukainen toiminta ja viranomaisvalvonta puolustusvoimissa, HL429.

PV:n ympäristöterveydenhuollon viranomaistoiminnassa ja -valvonnan suunnittelussa noudatetaan ympäristöterveysvalvonnan laatukäsikirjan (HR1184) ohjeistusta ja tavoitteiden asettelua.

Muiden ympäristöterveydenhuollon lakien mm. tupakkalain (549/2016) ja eläinsuojelulain (427/1996) mukaisena viranomaisena PV:n käytössä olevilla alueilla tai toiminnoissa toimii joko kunta, kuntayhtymä tai seudullinen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö.

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA VALVONNAN YLEISET PERIAATTEET

2.1 Toimintaympäristö ja sen muutokset

PV:n ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristön muodostavat PV:n johtamassa toiminnassa ja sen terveydenhuoltovastuulla olevien henkilöiden käytössä olevat tilat,

alueet ja toiminnot (ml. sotilaalliset harjoitukset, KV-operaatiot ja -harjoitukset ja sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot (SOTKRIHA)).

PV:n ympäristöterveysvalvonnan piiriin kuuluu normaalioloissa vuosittain noin 40 000 henkilöä ja yli 30 PV:n hallintoyksikköä. Valvonnan piiriin kuuluvia yksittäisiä elintarvike- tai terveydensuojelulain mukaisia toimijoita tai kohteita ovat mm. PV:n joukko-osastojen kenttämuonitusketjun elintarvikehuoneistot, Leijona Catering Oy:n varuskuntaravintolat, valmistus- ja jakelukeittiöt, pysyvät leirialueet, muonitus sotilaallisissa harjoituksissa, merivoimien alukset, sotilaskodit, sotilaskotiautot ja SOTKRIHA-elintarviketoiminta. PV:n elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaiset viranomaisvalvontakohteet sijaitsevat usein hankalien kulkuyhteyksien päässä ympäri Suomea ja ulkomailla.

PV ympäristöterveyden suunnitelmallinen viranomaisvalvonta perustuu kohteiden riskin arvontiin, riskinluokitukseen, kohteen tai toiminnon valvontahistoriaan sekä keskusvirastojen ohjaukseen (ml. Ruokaviraston painopisteohjaus). Kohteiden valvontaa ohjaavat ensisijaisesti PV:n tarpeet. Resurssien kohdentamisessa painotetaan erityisesti Puolustusvoimien päätehtävien tukemiseen liittyvää elintarvikevalvontaa ja ohjausta sekä ympäristöterveydenhuollon järjestämistä poikkeusoloissa. NATO-jäsenyyden myötä edelleen vilkastuneen kansainvälisen harjoitustoiminnan odotetaan lisäävän merkittävästi ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden viranomais- ja asiantuntijatehtävien määrää, jota on osittain myös vaikea ennakoivasti suunnitella.

2.2 Valvonnan henkilöstöresurssit

PV:n ympäristöterveydenhuollon viranomaisvalvonnan tehtävissä työskentelee kahdeksan (8) viranhaltijaa kahdessa eri hallintoyksikössä:

- Ylieläinlääkäri (1) Pääesikunnassa logistiikkaosastolla (PELOGOS),
- Seitsemän (7) eläinlääkäriä Sotilaslääketieteen keskuksessa (SOTLK)
 - Merivoimien eläinlääkäri siirtyy 1.1.2024 SOTLK:een ja virkapaikka säilyy edelleen Merivoimien esikunnassa.

Vuoden 2024 viranomaisvalvonnan suunnitteluperusteena oleva laskennallinen henkilöstöresurssi on esitetty taulukossa 1.

Ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisten viranomaistehtävien lisäksi valvontayksikön eläinlääkäreiden tehtäviin sisältyy huomattava määrä asiantuntijatehtäviä, kuten mm. SOTKRIHA- ja KV-harjoitusten bioturvallisuusriskien (Biological Border Protection and Control, BBPC) hallinnan ohjaus- ja suunnittelutehtävät, koulutustehtävät sekä eläinlääkintähuollon asiantuntijatehtävät. Nämä tehtävät on määritelty SOTLK:n toimintakäskyssä sekä viranhaltijoiden tehtäväkuvauksissa. Taulukossa 1 koulutus- ja asiantuntijatehtäviin suunniteltu henkilöstöresurssi on esitetty kohdassa ”Muut tehtävät”.

Taulukko 1. Puolustusvoimien ympäristöterveysvalvonnan henkilöstöresurssit vuonna 2024

Virkanimike	Toimipiste	Elintarvikevalvonta (htv ¹)	Terveysturvallisuuden valvonta (htv ¹)	Muut tehtävät ² (htv ¹)
PV:n ylieläinlääkäri	PELOGOS	0,1	0,1	0,8
eläinlääkäri, sektorin johtaja	SOTLK, 1. Helsinki	0,1	0,1	0,8
eläinlääkäri	SOTLK, 2. Helsinki	0,2	0,1	0,7
eläinlääkäri	SOTLK, c/o MAAVE, Mikkeli	0,1	0,1	0,8
eläinlääkäri	SOTLK, c/o MERIVE, Turku	0,2	0,1	0,7
eläinlääkäri	SOTLK, c/o 1LOGRE, Kouvola	0,2	0,1	0,7
eläinlääkäri	SOTLK, c/o 2LOGRE, Turku	0,2	0,1	0,7
eläinlääkäri	SOTLK, c/o 3LOGRE, Jyväskylä	0,2	0,1	0,7
Yhteensä (htv)		1,3	0,8	5,9

¹⁾ Laskennallisesti 1 htv = 200 htp., ²⁾ sisältää matka-ajat tarkastuksiin

2.3 Valvontakohderekisterit ja asiakirjat

Elintarvike- ja terveydensuojelulakien mukainen viranomaistoiminta edellyttää toimivaltaiselta viranomaiselta asianmukaista tiedonhallintajärjestelmää. PV:n ympäristöterveysvalvonta käyttää valtakunnallista ympäristöterveydenhuollon valvontatietojärjestelmää (Vati) varuskuntaravintoloiden, henkilöstöravintoloiden ja sotilaskotiyhdistysten kohteiden valvonnassa. Kaikkien PV:n valvontavastuulla olevien kohteiden valvontatietoja hallinnoidaan kuitenkin PV:n omissa järjestelmissä. Em. valvontakohtetietoja säilytetään PV:n tietojärjestelmissä ja niitä käytetään myös ympäristöterveysvalvonnan tilannekuvan muodostamiseen ja valvonnan suunnitteluun. PV:n ympäristöterveysvalvonnan viranomais- ja asiantuntijatehtävistä syntyneet asiakirjat arkistoidaan PV:n asiakirjahallintajärjestelmään (PVAH). Erityissuojattavien valvontakohteiden tiedot käsitellään erillisessä suojatussa tietojärjestelmässä. PV:n erityissuojattavien kohteiden valvontakohderekisterin kehittämistä jatketaan vuonna 2024.

PV:n ympäristöterveysvalvonta ylläpitää lisäksi rekisteriä PV:n toiminnan kannalta merkityksellisistä PV:n asiantuntijakohteista, jotka kuuluvat kunnallisen viranomaisen elintarvike-, terveydensuojelu- tai eläinten hyvinvoinnin ja eläinsuojelun valvontaan.

2.4 Valvonnassa käytettävät laitteet, välineet ja menetelmät

Viralliseen valvontaan käytettäviä menetelmiä ovat mm. elintarvikealan toimijan omavalvontajärjestelmän arviointi, tarkastukset paikan päällä, seuranta, henkilöstön haastattelut sekä toimijan mittaustulosten auditointi ja todentaminen viranomaisen omien laitteiden avulla.

Valvontaviranomaisen on seurattava, että toimija korjaa valvonnassa havaitut epäkohdat. Epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovitaan toimijan kanssa ja sovitut toimenpiteet sekä toteutuneet korjaukset merkitään valvontadokumentteihin. Tarvittaessa valvontaviranomainen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi. Hallinnollisten pakkokeinojen käytön yhteydessä toimijaa kuullaan ennen määräyksen antamista. Kenttämuonituksessa kuuleminen voidaan tehdä suullisesti paikan päällä, jos

elintarviketurvallisuuden on arvioitu vaarantuneen siten, että pakkokeinot on otettava käyttöön jo tarkastuksen yhteydessä paikan päällä.

PV:n ympäristöterveysvalvonnassa käytetään PV:n mittausvälineitä. Mittalaitteet uusitaan hankintasuunnitelman mukaan. Laitteiden kalibrointikäytännöt on ohjeistettu PV:n ympäristöterveysvalvonnan laatukäsikirjassa sekä toimintaohjeissa.

PV:n ympäristöterveysvalvonta voi teettää viranomaiskohteen tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä ostopalveluna myös ulkopuolisilla asiantuntijoilla.

2.5 Tarkastuksen sisältö, tarkastuskertomus ja tarkastukseen käytettävä aika

Puolustusvoimien elintarvikevalvonnan tarkastukset on jaoteltu seuraavasti:

A. Suunnitelman mukainen tarkastus

Suunnitelman mukainen tarkastus paikan päällä kohteessa toteutettuna, etätarkastuksena (asiakirjatarkastus) tai näiden yhdistelmänä.

- Kohteissa, joihin kohdentuu kaksi tarkastusta vuodessa (Tarjoilu/toiminta 3, riskiluokka 4), toinen vuosittainen tarkastus voidaan tehdä soveltuvin osin etätarkastuksena.
- Tarkastus voi olla myös täysin etätarkastus, jos kohteen ja toiminnan luonne sen mahdollistavat.

B. Seurantatarkastus

- Tarkastuksella havaitun epäkohdan korjaamisen todentamiseksi ja annetun määräajan noudattamisen varmistamiseksi. Kehotusten ja hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen seuranta.

C. Muut tarkastukset

- Asiakasvalituksen perusteella tehtävä tarkastus (epäilyperusteinen)
- Ruokamyrkytyspäilyn perusteella tehtävä tarkastus
- Muu tarkastus (esim. valvontakäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi tehty yhteistarkastus)

Tarkastus sisältää tarkastukseen valmistautumisen, tarkastuskäynnin sekä tarkastuskertomuksen laatimisen. Kaikista viranomaistarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus. PV:n ympäristöterveysvalvonnan laatukäsikirjassa on määritelty aikamääreet tarkastuskertomuksen valmistumisajaksi. Elintarviketoiminnan tarkastamisessa noudatetaan soveltuvin osin PV:n ympäristöterveysvalvonnan toimintaohjetta elintarvikelain mukaisen tarkastuksen tekemiseen.

Tarkastus voidaan suorittaa joko kokonaan tai osittain etätarkastuksena, mikäli kohteen toiminta sen mahdollistaa.

Tarkastukseen käytettävään aikaan sisältyy tarkastuksen valmistelu (ml. etätarkastus), tarkastuskäynti, mahdollinen näytteenotto ja tulosten arviointi sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Matkoihin käytettävä aika ei sisälly tarkastukseen käytettävään aikaan. PV:n toimintaympäristölle luonteenomaisten hankalien ja pitkäkestoisten kulkuyhteyksien vuoksi matka-ajat kuitenkin huomioidaan valvonnan resurssien käytön suunnittelussa Valtikka etl -taulukoissa.

Tarkastus pyritään tekemään siten, ettei tarkastuskohteelle aiheudu siitä kohtuutonta haittaa. Tarkastaja kuitenkin päättää, mitkä asiat tarkastetaan, vaikka sitä ei voitaisi tehdä täysin haittaa aiheuttamatta. Tarkastuskohteen edustajia pyydetään tarvittaessa esimerkiksi siirtämään tavaroita, avaamaan lukittuja ovia, sammuttamaan tai käynnistämään laitteita ja esittämään tarvittavia asiakirjoja.

Tarkastuskertomuksesta tulee käydä ilmi tarkastuksen peruste, tarkastetut toiminnot ja asiat sekä tarkastuksella tehdyt havainnot. Lisäksi tarkastuskertomuksesta tulee ilmetä kohteen edustajan mahdollinen näkemys asiasta, sekä mitä on sovittu epäkohtien

korjaamisesta ja niiden aikatauluista. Käynti, jota ei ole asianmukaisesti dokumentoitu kuluvan raportointikauden loppuun mennessä, ei ole tarkastus.

Tarkastuskertomus ja muut viranomaisvalvonnan (sekä myös asiantuntijatoiminnan) dokumentit arkistoidaan PV:n asiakirjahallintajärjestelmässä (PVAH) ja asiakirjat liitetään aina arkistoinnin asianumeroon. Viranomais- ja asiantuntijatoiminnan asianumero päivitetään vuosittain ja ympäristöterveydenhuollon laadunhallinnan asianumero 3 vuoden välein.

Vuoden 2024 ympäristöterveysvalvonnan asianumerot ovat:

- 6234/2023, Puolustusvoimien ympäristöterveydenhuollon asiantuntijatoiminta 2024
- 6235/2023, Puolustusvoimien ympäristöterveydenhuollon viranomaistoiminta 2024
- 6237/2023, Ympäristöterveydenhuollon laadunhallinta 2024-2026
- 6236/2023, Puolustusvoimien eläinlääkintähuolto 2024

Viranomaisen voi käyttää elintarvikkeiden vaatimustenmukaisuuden ja toimijan omavalvonnan noudattamisen todentamisessa useita menetelmiä, kuten tarkastuksia, seurantaa, valvontatutkimuksia sekä näytteenottoa. Viranomaisnäytteenoton tarve riippuu toimijan omavalvonnan toimivuudesta, oman näytteenoton toteutumisesta sekä tutkimustuloksista. Näytteet tutkitaan PV:n valvonnassa olevien kohteiden osalta sovitulla menetelmällä akreditoitussa laboratoriossa. Ainoastaan näytteenottoa varten tehtävä käynti, josta ei laadita tarkastuskertomusta, ei ole tarkastus. Tällaista käyntiä ei myöskään kirjata järjestelmään tarkastuksena, vaan ainoastaan näytteenottona.

2.6 Etävalvonta

Puolustusvoimien ympäristöterveysvalvonta on ottanut käyttöön etävalvonnan elintarvikelain mukaisessa viranomaisvalvonnassa. Etävalvonnassa noudetaan Ruokaviraston olemassa olevaa ohjeistusta. Valvojan tulee arvioida tarkastussuunnitelmaa tehdessään, soveltuuko kyseinen elintarvikehuoneisto etätarkastettavaksi.

Tarkastuskertomukseen kirjataan selkeästi, mitä asioita/tuotteita on tarkastettu ja millä

tavalla. Toiminnan hygienian tarkastaminen etätarkastuksilla on teknisesti haasteellista, joten sitä on tärkeää tarkastaa ajoittain myös paikan päällä toiminnan aikana.

2.7 Valvonnasta perittävät maksut

Puolustusvoimien ympäristöterveyden viranomaisvalvonnasta ei PE LOGOS päätöksen AS18717 perusteella peritä maksua. Päätöksen mukaan maksuttomuus koskee myös Puolustusvoimien ympäristöterveysvalvonnan suorittamaa terveydensuojelulain mukaista valvontaa.

2.8 Tukeutumislaboratoriot

Puolustusvoimien ympäristöterveyden viranomaisvalvonnassa tukeudutaan Ruokaviraston nimeämiin laboratorioihin. Tarvittaessa voidaan valvonnan tukena näytteiden tutkimuksissa käyttää myös kenttäolosuhteisiin soveltuvia pikamenetelmiä ja -testejä sekä laboratorioita, jotka eivät ole Ruokaviraston nimeämiä.

2.9 Osaamisen ylläpito ja kehittäminen

Puolustusvoimien ympäristöterveydenhuollon henkilöstön osaamista ylläpidetään ja kehitetään jatkuvalla kouluttautumisella sekä ympäristöterveyden lainsäädännön ja ohjaavien keskusvirastojen ohjeistusta seuraamalla. Tiedonvaihtoa ajankohtaisista asioista käydään säännöllisesti valvontayksikön sisäisissä palavereissa sekä eri viestijärjestelmien sekä projektilevyille talletettavien asiakirjojen avulla. Tavoitteena on, että jokainen viranhaltija saa ympäristöterveyden koulutusta 8 työpäivää vuosittain. Koulutuspäiviksi voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä, kuten työnohjauspäiviin osallistuminen, malliasiakirjoihin perehtyminen tai muu suunnitelmallinen pätevyyden ylläpito. Koulutuksen toteuma raportoidaan vuosittain elintarvikealan osalta Ruokavirastolle sekä koko ympäristöterveydenhuollon osalta Pääesikuntaan.

3. VIRANOMAISVALVONNAN TOIMEENPANO YMPÄRISTÖTERVEYDEN OSA-ALUEILLA

3.1 Yleistä

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö edellyttää, että toimivaltainen viranomainen laatii säännöllistä valvontaa koskevat valvontasuunnitelmat kullekin ympäristöterveydenhuollon osa-alueelle. PV:ssa tämä tarkoittaa elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaisia valvontasuunnitelmia. Ympäristöterveysvalvonta on suunnitelmallista ja perustuu riskinarviointiin. Valvontaa suunnataan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskin suuruuteen vaikuttavat mm. toiminnan luonne, toiminnan laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus, vaaran todennäköisyys sekä kohteen valvontahistoria. Valvontaa voidaan harkita kevennettäväksi silloin, kun toimijan (ml. toiminnanharjoittaja) on todettu hoitavan velvoitteensa asianmukaisesti.

3.2 Kohdekohtainen tarkastussuunnitelma ja näytteenotto

Kohdekohtaista tarkastussuunnitelmaa ylläpidetään kohdetietojärjestelmässä Kohdetietojärjestelmä sisältää kaikki Puolustusvoimien valvontakohteet, niihin kohdentuvan tarkastustiheyden, nelivuotisen tarkastussuunnitelman ja tarkastukseen käytettävän ajan. Ympäristöterveysvalvonnasta vastaavat viranhaltijat päivittävät vuosittain valvontakohteiden tarkastussuunnitelman. Suunnitelmassa huomioidaan tiedossa olevat valvontakohteiden korjaus- ja muutostyöt.

Puolustusvoimien elintarvikelain mukaisessa viranomaisvalvonnassa otetaan pintapuhtaus- ja elintarvikenäytteitä vain riskiperusteisesti, toimijoiden omavalvonnan valvomiseksi. Viranhaltijat ottavat huomioon näytteenottoa suunnitellessaan kohteen riskiluokituksen, omavalvonnan toimivuuden, aikaisemmat valvontakokemukset ja kohteen toimintaan liittyvät valitukset ja ruokamyrkytyspäilyt. Näytteenotto toteutetaan Ruokaviraston ohjeistusta noudattaen.

Joukko-osaston kenttämuonituksen viranomaisvalvonnassa voidaan ottaa vesinäytteitä veden laadun ja kaluston puhtauden seuraamiseksi vesihuoltoketjussa.

Pintapuhtausnäytteet kohdennetaan riskinarvioinnin perusteella kenttämuonitusryhmän eri toimintoihin. Näytteenoton tarve määritetään kohteen omavalvonnan toimivuus ja aikaisemmat valvontakokemukset huomioiden.

3.3 Valvonnan riskiperusteisuus ja tasapuolisuus

Valvontaa suunnataan eri kohteisiin kohdekohtaisen riskinarvioinnin pohjalta. Valvonnan on oltava tasapuolista niin, että se kohdistuu perusteiltaan yhdenvertaisesti kuhunkin valvontakohdetyyppiin. Riskiluokan ja tarkastustiheyden määrittely pohjautuu Ruokaviraston ohjeisiin. Valvonnan tasapuolisuuden takaamiseksi valvontayksikössä pyritään tekemään paritarkastuksia. Paritarkastusten kautta valvontakäytäntöjä ja linjauksia voidaan yhtenäistää. Tämä on ensiarvoisen tärkeää, jotta valvonnan yhdenvertaisuus ja tasapuolisuus toteutuu. Valvonnan yhdenmukaistamista ja tasapuolistamista kehitetään myös toimintatapaohjeilla ja keskustelemalla havaituista epäkohdista valvontayksikön sisäisissä tiimipalavereissa. Tarvittaessa tukea pyydetään Ruokavirastolta.

3.4 Sisäinen ja ulkoinen auditointi

Puolustusvoimien ympäristöterveysvalvonnan yksikössä suunnitellaan tehtävän 1-2 sisäistä auditointia vuosittain. Vuodelle 2024 ei suunnitella sisäisiä eikä ulkoisia auditointeja.

4. SEURANTA JA RAPORTOINTI

4.1 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvonnan tilannekuvaa (toteumaa) tarkastellaan kalenterivuoden aikana kvartaaleittain.

PV:n ympäristöterveysvalvontayksikkö raportoi elintarvikevalvonnan toteutumista vuosittain Ruokavirastolle Pikantti-järjestelmän kautta. Vati-järjestelmässä hallinnoitavien kohteiden valvontatulokset ovat suoraan Ruokaviraston käytettävissä.

PV:n ympäristöterveysviranomaiselle PV:n ympäristöterveysvalvonta laatii ympäristöterveydenhuollon valvonnasta vuosiraportin toimintavuotta seuraavan maaliskuun loppuun mennessä.

5. PUOLUSTUSVOIMIEN ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

Puolustusvoimien elintarvikevalvontaviranomainen vastaa elintarvikelain mukaisten ilmoitusten käsittelystä (rekisteröinti), rekisteröidyn elintarviketoiminnan suunnitelmallisesta valvonnasta, ruokamyrkytysten selvittämisestä, elintarvikealan toimijoiden neuvonnasta sekä viranomaistoiminnan raportoinnista.

5.1 Elintarvikevalvonnan valvontakohteet

Puolustusvoimien elintarvikevalvontaan kuuluvat seuraavat elintarvikehuoneistot:

- Leijona Catering Oy:n ylläpitämät varuskuntaravintolat (keskuskeittiöt) ja PV:n ruokahuoltoa palvelevat elintarvikevarastot;
- Erilliset valmistus- ja tarjoilukeittiöt (terveysasemat, työpaikkaruokalat, vartiostot, vast.);
- Alusten muonitustilat;
- Erityissuojattavissa kohteissa tai hankalien kulkuyhteyksien päässä sijaitsevat työpaikkaruokalat, sotilaskodit (ml leirisotilaskodit) ja varuskuntakerhot;
- Harjoitusalueilla muonituksessa käytettävät kiinteät rakennukset
- Joukko-osastojen kenttämuonitus- ja vesihuoltojärjestelmä, elintarvikkeiden täydennyspaikat (ETP), elintarvikkeiden jakopaikat (EJP), muonituspaikat (MP) sekä ruuan jakelulinjastot;

-
- PV:n hallinnoima elintarvikkeiden kuljetuskalusto ja Sotilaskotiyhdistysten sotilaskotiautot;
 - Sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden (SOTKRIHA) elintarviketoiminta siltä osin kuin se vaikuttaa suomalaisen joukon palvelusturvallisuuteen (keittiöt, messit, grillikioskit ja mahdolliset joukon sisäiset elintarvikekuljetukset sekä maastoruokailut ja kenttämuonitus).

SOTKRIHA-kohteiden valvonta on suunniteltu riskiperusteisesti ja ne tarkastetaan valvontasuunnitelman mukaisesti. Jos kyseessä on yhteisoperaatio, voidaan toisen tahon tekemä elintarvikevalvonta katsoa riittäväksi edellyttäen, että valvovan tahon valvontasuunnitelma ja valvontatulokset saadaan suomalaisen joukon ja PV:n ympäristöterveysvalvonnan tietoon.

5.2 Elintarvikevalvontakohteiden toimintatyyppikohtainen riskiluokitus ja tarkastustiheys

Puolustusvoimien valvonnassa olevien elintarvikehuoneistojen valvontatiheys on määritelty ensisijaisesti Puolustusvoimien sisäisen tarpeen ja riskinarvioinnin perusteella. Riskinarviointi kuitenkin pohjautuu Ruokaviraston ohjeisiin Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen (1028/04.02.00.01/2022/6) sekä Elintarvikehuoneiston omavalvonnan riskiperusteinen valvonta (16043/1).

Toimintatyyppikohtainen ohjeellinen valvontatiheys on esitetty liitteessä 1.

6. ELINTARVIKEVALVONNAN TOIMINTATYYPPIKOHTAINEN VALVONTATIHEYS JA VALVONNAN KOHDENTAMINEN

6.1 Elintarvikehuoneistojen kohdekohtainen valvontasuunnitelma vuosille 2021-2025

Toimintatyyppikohtaisen ohjeellisen valvontatiheyden perusteella viranhaltijat määrittävät kohdekohtaisen valvontasuunnitelman Valtikka etl -taulukkoon vuodelle 2024. Jokainen viranhaltija tarkastaa ja päivittää valvontavastuulleen ensisijaisesti määrättyjen huoneistojen osalta tarkastussuunnitelman ja valvontatiheyden vuodelle 2024 ja tarvittaessa myös päivittää valvontatiheyden vuodelle 2025.

Leijona Cateringin varuskuntaravintoloiden, soveltuvien henkilöstöravintoloiden ja sotilaskotiyhdistysten osalta kohteet on rekisteröity Vati-järjestelmään, jossa myös määritellään niiden kohdekohtainen valvontatiheys. Kohteiden valvonta toteutetaan ja raportoidaan Vati-järjestelmän kautta Oiva-tarkastuskertomuksina.

Valtikka etl -taulukossa esitetään kaikki valvontakohteet, suunniteltu tarkastusten määrä ja tarkastukseen käytettävä aika. Taulukko sisältää myös elintarvikevalvontaan vuosittain kuluvaan laskennallisen henkilöresurssin matka-aikoihin. Kohteen aikaisemmat valvontakokemukset ja riskitekijöiden arvioinnit huomioidaan kohteen tarkastustiheyttä ja tarkastukseen kuluvaan aikaan suunniteltaessa. Kunkin kohteen tarkastusmäärä mitoitetaan siten, että kohteen kaikki toiminnot tulevat kolmen vuoden määräajassa tarkastettua.

6.2. Painopistealueet

Vuonna 2024 elintarvikevalvonnan painopistealueina ovat

- Lämpötilahallinta
- Pakolliset elintarviketiedot (pakatut ja pakkaamattomat elintarvikkeet)
- Suuret kansainväliset sotaharjoitukset

Valtakunnallisen lämpötilahallinnan painopisteen valvonta toteutetaan Ruokaviraston ohjauksen mukaan. Pakollisten elintarviketietojen tarkastaminen on PV:n omaan riskinarviointiin perustuva painopiste ja sitä tarkastetaan Ruokaviraston Oiva-ohjeiden

mukaisesti. PV:ssa elintarvikevalvonnan painopistealueiden Oiva-tarkastusrivit tarkastetaan jokaisella tarkastuksella.

Puolustusvoimat tulee painottamaan valvonnassa vuonna 2024 suurten sotilaallisten harjoitusten kenttämuonitusta ja elintarvikehygieniaa. Kenttä- ja maastomuonituksessa Oiva-tarkastusrivejä vastaavat Särmä-rivit tarkastetaan jokaisen kenttämuonitustapahtuman tarkastuksen yhteydessä. Lisäksi kenttämuonituksessa havaittujen epäkohtien perusteella tarkastetaan kaikilla kenttämuonituksen tarkastuksilla käsihygieniaa ja käymälähygienia.

6.3 Kenttämuonituksen ja -vesihuollon turvallisuus

Pääosa elintarvikevalvonnasta suunnataan PV:n hallintoyksiköiden kenttämuonituksen ja kenttävesihuollon valvontaan. Valvontaa kohdennetaan sotaharjoitusten yhteydessä tapahtuvaan kenttämuonitukseen ja -vesihuoltoon siten, että kaikkien joukko-osastojen kenttämuonituskokonaisuus tulee tarkastettua vähintään kerran vuoden aikana, edellyttäen, että muonitustoimintaa on kyseisenä vuonna.

Joukko-osaston kenttämuonituskokonaisuuden osa-alueiden tarkastukset:

- Joukko-osastojen kenttämuonitustoiminta (muonitusryhmät, elintarvikkeiden jakopaikka) pyritään tarkistamaan kahdesti vuodessa
 - kenttämuonituksen tarkastukset kohdennetaan ensisijaisesti sekä kevään että syksyn saapumiserän sotilaskeittäjäryhmien toimintaan
 - joukko-osastot, joilla ei ole säännöllistä kenttämuonitustoimintaa tarkastetaan kerran vuodessa tai joka toinen vuosi.
- Kenttämuonituskalustovarastot, pyritään tarkastamaan joka kolmas vuosi
- Kenttämuonituksen omavalvonnan kirjanpito pyritään tarkastamaan vuosittain

Kenttämuonituskokonaisuus katsotaan joukko-osastossa tarkastetuksi, kun osa-alueista vähintään kaksi (esim. kaksi kertaa kenttämuonitustoiminta vuosittain, kenttämuonitustoiminta ja kenttämuonituksen omavalvonnan kirjanpito tai kalustovarasto) on tarkastettu vuosittain.

6.4 Elintarvikevalvonnan tilannekuvan ylläpito ja kehittäminen

Puolustusvoimien elintarvikevalvonnan tilannekuvaa ylläpidetään Valtikka etl -taulukossa PV:n tietojärjestelmissä. Jokainen viranhaltija vastaa tarkastustietojen päivittämisestä valvontakohteidensa osalta Valtikka etl -taulukkoon aina kuluvan kuun loppuun mennessä. Kenttämuonitustarkastusten kokonaistilannekuvaa ylläpidetään lisäksi erillisessä taulukossa.

Elintarvikevalvonnan tilannekuvaa seurataan ja arvioidaan kvartaaleittain valvontayksikön johdon palaverissa laatukäsikirjan mukaisesti.

6.5 Varuskuntaravintoloiden valvonta

Varuskuntaravintoloiden valvonnassa käytetään Oiva-tarkastusohjeita ja -lomakkeita. Tarkastuskertomukset raportoidaan Vati-järjestelmässä. Varuskuntaravintoloiden tarkastukset suunnitellaan siten, että kaikki Oiva-tarkastuskertomuksen rivit tulevat kolmen vuoden ajanjaksolla tarkastettua. Lisäksi varuskuntaravintoloiden tarkastuksissa huomioidaan tämän luvun aiemmissa kappaleissa esitetyt asiat.

6.6 Elintarvikevalvonnan valvontaprojektit

Vuonna 2024 ei osallistuta valtakunnallisiin ympäristöterveyden valvontaprojekteihin.

7. PUOLUSTUSVOIMIEN TERVEYDENSUOJELULAIN MUKAINEN VALVONTASUUNNITELMA

Terveysuojelun valvonnalla tarkoitetaan valvontaviranomaisen suorittamaa yleistä ohjausta ja neuvontaa sekä valvontatoimenpiteitä, joilla valvontaviranomainen toteaa, että valvontakohte täyttää terveysuojelulainsäädännössä tai sen nojalla annetuissa määräyksissä asetetut vaatimukset.

Terveydensuojelun viranomaistoimintaan kuuluu myös mm. (elintarvikkeiden tai) veden välityksellä aiheutuneen epidemiaepäilyn selvitystyön järjestäminen.

7.1 Puolustusvoimien terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet

PV:n valvontaan kuuluvia terveydensuojelun valvontakohteita ovat sotilaallisissa harjoituksissa ja harjoitusalueilla, erityissuojattavissa kohteissa (esim. johtokeskukset, varastoalueet, merivoimien alukset, tutka-asemat) sekä kansainvälisissä sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa tapahtuva toiminta ja olosuhteet, joista voi aiheutua terveyshaittaa.

Valvottavia toimintakokonaisuuksia ja toimintoja ovat:

- Talousveden käyttö osana julkista tai kaupallista toimintaa
- Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)
- Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)
- Merivoimien alukset
- Harjoitusalueet (peseytymis- ja saunatilat, käymälät ja jätehuollon järjestelyt, majoitus- ja kokoontumistilat)

Valvottavat kohdekokonaisuudet (harjoitusalue, KV-tukikohta jne.) on koottu terveydensuojelun Valtikka tsl -taulukkoon.

Joukko-osastojen harjoitusten kenttämuonituksen yhteydessä harjoittama talousveden säiliöjakelu lasketaan sisältyvän joukko-osaston kenttämuonitus- ja vesihuoltojärjestelmään ja säiliövedenjakelua valvotaan kenttämuonituksen elintarvikevalvonnan yhteydessä.

7.2 Puolustusvoimien terveydensuojelulain mukaiset tarkastukset

Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan tavoitteena on varmistaa, ettei toiminnasta tai olosuhteista aiheudu terveyshaittaa. Terveyshaitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi annetaan tarvittaessa ohjeita ja määräyksiä.

Tarkastukseen liittyy aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä usein myös erilaisia mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Tarkastettavia asioita ovat mm. käytettävän talousveden laatu, majoitus-, sauna-, peseytymis- ja käymälätilojen hygieenisuus ja riittävyys sekä jätehuollon järjestelyt.

Aikaisemmat valvontakokemukset ja tehdyt riskitekijöiden arvioinnit otetaan huomioon tarkastus- ja näytteenottosuunnitelmassa kohteiden tarkastustiheyttä ja tarkastukseen käytettävää aikaa suunniteltaessa. Kunkin kohteen tarkastusmäärä tulee kuitenkin mitoittaa siten, että kohteen kaikki toiminnot tulevat suunnitellusti tarkastettua.

8. TERVEYDENSUOJELULAIN MUKAISEN VALVONNAN VALVONTATIHEYS JA VALVONNAN KOHDENTAMINEN

8.1 Valvontakohdekohtainen valvontasuunnitelma ja tilannekuva

Toimintatyyppikohtaisen valvontasuunnitelman (Liite 2) perusteella terveydensuojeluvalvonnan Valtikka tsl -taulukkoon on laadittu kohdekohtainen tarkastus- ja näytteenottosuunnitelma kaudelle 2021-2025, jonka jokainen viranhaltija tarkastaa ja tarvittaessa päivittää valvontavastuulleen määrättyjen kohteiden osalta. Suunnitelmassa esitetään valvontakohteiden, suunniteltu tarkastusten määrä, tarkastukseen käytettävä aika ja näytteenotto. Aikaisemmat valvontakokemukset ja tehdyt riskitekijöiden arvioinnit huomioidaan kohteiden tarkastustiheyksiä ja tarkastuksiin käytettävää aikaa suunniteltaessa. Valtikka tsl -taulukko sisältää myös terveydensuojelun valvontaan vuosittain kuluvaan henkilöresurssin. Terveydensuojelun tarkastukset pyritään suunnittelemaan toteutettavaksi pääsääntöisesti elintarvikevalvonnan tarkastusten yhteydessä, eikä terveydensuojelutarkastukseen kuluvaan aikaan ole suunniteltu matka-aikaa.

Painopisteenä valvonnassa on riskiperusteisesti talousveden laadun valvonta. PV:n terveydensuojelulain mukainen suunnitelmallinen valvonta kohdentuu talousvettä toimittaviin laitoksiin, talousveden jakeluun osana julkista toimintaa,

kenttävesihuoltoketjuun, SOTKRIHA-operaatioihin ja Merivoimien aluksiin.

Asumisterveyteen ei kohdisteta suunnitelmanmukaista terveydensuojelulain mukaista valvontaa, vaan valvontaa tehdään terveyshaittaepäilyperusteisesti.

PV:n terveydensuojeluvalvonnan erityissuojattavien kohteiden valvontakohterekisterin kehittämistä jatketaan vuonna 2024.

Terveydensuojelun kohteiden osalta ajantasaista tilannekuvaa ylläpidetään SOTLK:n verkkoasemalla olevassa Valtikka tsl -taulukossa. Jokainen viranhaltija vastaa tilannekuvan päivittämisestä valvontakohteidensa osalta.

8.2 Valvontakohteiden riskiluokitus ja kohdekohtainen valvontatarpeen määrittely

Valvontakohteiden riskit on arvioitu ja niiden valvontatarve määritetty Valviran ohjeistuksen ja riskipisteytyksen mukaisesti. Määritetty riskiperusteinen valvontatiheys on kirjattu Valtikka tsl -taulukon. Eräiden hankalasti saavutettavien kohteiden, kuten SOTKRIHA kohteiden, valvontatiheys määräytyy elintarvikevalvonnan tarkastustiheyden mukaisesti.

8.3 Kenttävesihuollon valvonta

Joukko-osastojen kenttävesihuoltoketjun hygieniää valvotaan tarkastamalla vedenjakelua ja ottamalla vesinäytteitä vedenjakeluketjun eri vaiheista maastoharjoituksissa. Valvontaa ja näytteenottoa kohdennetaan mahdollisuuksien mukaan myös joukkojen perustamiin tilapäisiin kenttävedenottamoihin (pintaveden puhdistuslaitteistoihin ja kairattuihin pohjavesikaivoihin). Kenttävesihuollon tarkastukset ja näytteenotto tehdään kenttämuonituksen valvonnan yhteydessä (ks. elintarvikevalvonta kohta 6.1).

8.4 Terveydensuojelun valvontaprojektit vuonna 2024

Vuonna 2024 PV:n ympäristöterveysvalvonta ei osallistu valvontaprojekteihin.

9. ERITYISTILANTEISIIN VARAUTUMINEN

Varautuminen ja valmiuden kehittäminen erityistilanteiden varalle kuuluu ympäristöterveydenhuollon tehtäviin kaikilla hallinnon tasoilla. Tärkeä osa varautumista on toiminnan jatkuva parantaminen erityistilanteista saatujen kokemusten avulla.

Vuonna 2022 tehdyn sisäisen auditoinnin (Puolustusvoimien elintarvike- ja talousvesivälitteisten ruokamyrkytystyöryhmien ylläpidon ja valmiuden arviointi) tulosten perusteella ympäristöterveydenhuollon erityistilanteisiin varautumista epidemioiden osalta ja sisäistä ohjeistusta kehitetään todettujen poikkeamien perustella edelleen vuonna 2024.

9.1 Ympäristöterveyden erityistilanteet

Erityistilanteita ovat sellaiset normaaliolojen aikaiset yllättävät ja äkilliset uhkat, tapahtumat tai häiriötilat, jotka voivat vaarantaa yhteiskunnan turvallisuuden tai väestön elinmahdollisuuden ja joiden hoitaminen voi edellyttää tavanomaisesta poikkeavia henkilöstö- ja materiaalivalmiuksia tai johtamismallia ja viestintää. Tällaisia erityistilanteita ovat esimerkiksi laajat tai nopeasti leviävät epidemiat (ml. elintarvike- ja vesivälitteiset), zoonoosien tai eläintautien leviämisen uhka (esim. lintuinfluenssa, suu- ja sorkkatauti, sikarutto), suuronnettomuudet (esim. tulvat, kemikaalivuodot, säteilytilanteet) sekä kansalliset tai kansainväliset häiriötilanteet (esim. laajat sähkö- ja tietoliikennekatkokset tai poikkeava säteilytilanne).

Ohjeistusta vesihuollon häiriötilanteita varten kehitetään vuosina 2024 - 2025.

Tarvittaessa PV:n ympäristöterveysvalvonnan henkilöstö voidaan käskää hoitamaan erityistilannetta, jolloin muut tehtävät siirretään hoidettavaksi myöhemmin.

Poikkeusoloihin varautuminen on ohjeistettu ja suunniteltu erikseen osana PV:n muuta valmiussuunnittelua.

9.2. Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitys ja raportointi

Ruokamyrkytyssepidemioiden selvittämisessä noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä PV:n normia HR1182, PVHSM-SOTLK Elintarvike- ja vesivälitteisen epidemian (ruokamyrkytys) selvittäminen Puolustusvoimissa.

10. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMAN VOIMASSAOLO JA PÄIVITTÄMINEN

Tämä on PV:n ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman 2021-2025 vuosittainen päivitys vuodelle 2024.

11. LIITTEET

Liite 1. Puolustusvoimien etl mukainen tarkastustiheys kohteille vuosille 2021 - 2025, päivitys 2024

Liite 2. Puolustusvoimien tsl mukaisten kohteiden valvontatiheys 2021 - 2025, päivitys 2024

Liite 3. Puolustusvoimien ympäristöterveyden viranhaltijoiden yhteystiedot